**International Science Journal of Management, Economics & Finance**
2022; 1(3): 101-114
https://isg-journal.com/international-science-journal-of-management-economics-finance/
doi: 10.46299/j.isjmef.20220103.7
ISSN: 2720-6394

# МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИКА У СИСТЕМІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Наталія Трушкіна[1], Тетяна Сербіна[2]**
[1,2]Відділ проблем регуляторної політики і розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ, Україна
ORCID 0000-0002-6741-7738
**Електронна адреса:** nata_tru@ukr.net

**Для цитування цієї статті:**
Наталія Трушкіна, Тетяна Сербіна. Міжнародна логістика у системі зовнішньоекономічної діяльності підприємства. International Science Journal of Management, Economics & Finance. Vol. 1, No. 3, 2022, pp. 101-114. doi: 10.46299/j.isjmef.20220103.7.
**Надійшла до редакції:** 23 липня 2022 р.; **Схвалено:** 28 липня 2022 р.; **Опубліковано:** 01 серпня 2022 р.

**Анотація:** Проаналізовано й узагальнено теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Досліджено ключові аспекти логістичного забезпечення організації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. На основі методів угруповань і класифікації умовно систематизовано підходи до трактування міжнародної логістики, які запропоновано різними науковими школами, за такими групами: основа глобальної логістики; функціональна сфера логістики; наука про управління; процес управління; функції управління; мистецтво управління потоками; метод управління потоками; стратегічне управління міжнародним ланцюгом поставок. Запропоновано авторський підхід до визначення змісту терміна «міжнародна логістика», новизна якого полягає у тому, що це визначення базується на комплексному підході і відображає безперервний процес управління потоками ресурсів при послідовному здійсненні всього переліку процесів міжнародної логістичної діяльності.

**Ключові слова:** зовнішньоекономічна діяльність, зовнішня торгівля, міжнародна логістика, митна логістика, митна політика, експортна політика, митний режим, транзитний режим, експорт, імпорт, система, інфраструктурне забезпечення, понятійно-категоріальний апарат, наукові підходи, теоретичне узагальнення, міжнародне економічне співробітництво, транскордонне співробітництво, глобалізація, євроінтеграційні процеси.

## 1. Вступ

Глобалізаційний і євроінтеграційний курс розвитку України обумовлює необхідність трансформації системи міжнародних економічних відносин та управління зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Це, у свою чергу, вимагає вирішення низки проблем у даній сфері, зокрема, модернізація транспортної, логістичної та митної інфраструктури, мережі міжнародних транспортних коридорів, створення належних інституційних умов реалізації експортної та митної політики, відповідних митних і транзитних режимів задля підвищення пропускної спроможності пунктів пропуску кордону України тощо.

Варто зазначити, що міжнародне економічне співробітництво виступає вагомим чинником впливу на рівень сталого розвитку національної економіки України, головним елементом якого є зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання різної галузевої приналежності у різних країнах світу. Отже, питання активізації процесів перетворень у напрямах зовнішньоекономічної логістичної діяльності, яким приділяється велика увага представниками урядового, наукового, освітнього, підприємницького середовища, обумовлюють актуальність обраної тематики.

З огляду на це, **мета даної роботи** полягає у теоретичному узагальненні підходів до визначення міжнародної логістики у системі зовнішньоекономічної діяльності підприємства; авторському трактуванні даної економічної категорії.

## 2. Теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання

### 2.1. Сутність поняття «зовнішньоекономічна діяльність»

Аналіз наукових джерел показує, що вченими (П. Пашко, І. Бережнюк [1], О. Єрмакова [2]; І. Бережнюк та ін. [3]; В. Ганін, С. Борох [4];С. Денисенко [5]; О. Павлов, В. Самофатова, Т. Кулаковська та ін. [6]) розглядаються різноманітні аспекти зовнішньоекономічної діяльності підприємств. У зовнішньоекономічній сфері сформовано два основних поняття: «зовнішньоекономічна діяльність» і «зовнішньоекономічні зв'язки».

Здебільшого під зовнішньоекономічною діяльністю дослідники розуміють явище або процес. Зовнішньоекономічна діяльність як явище – це система міжнародних економічних відносин, які виникають між суб'єктами господарювання країн світу внаслідок виробництва, обміну і споживання товарів, послуг та ідей в умовах необмеженості потреб та ресурсів і на основі міжнародного поділу праці у результаті виходу за межі національних господарств і з метою максимізації прибутку [7].

Зовнішньоекономічна діяльність як процес – це процес трансформації внутрішньої діяльності підприємства у міжнародну, коли підприємство виходить на зовнішні ринки, використовуючи різні форми зв'язків і процесів [8].

У літературі зустрічаються такі визначення терміна «зовнішньоекономічна діяльність підприємства»:

- діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка побудована на відносинах між ними, є сукупністю виробничо-господарських, організаційно-економічних та комерційних функцій, які забезпечують обмін продукцією в матеріально-речовій формі, та має місце як на території України, так і за її межами (І. Волкова, М. Реслер, О. Калініна [9]);
- заходи та дії з реалізації зовнішньоекономічних зв'язків (І. Волкова, М. Реслер, О. Калініна [9]);
- сукупність видів діяльності суб'єктів господарювання усіх форм власності, спрямованих на організацію взаємодії із зарубіжними партнерами та контрагентами з метою отримання прибутку (Л. Федорець [10]);
- сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних і комерційних функцій, обов'язковими супутніми умовами якої є виконання певних операцій (Ю. Орловська, Г. Дугінець та ін. [11]);
- діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України із суб'єктами ЗЕД інших країн, що виникає у процесі виробництва, реалізації, розподілу та споживання продукції на основі взаємної вигоди (А. Баскаков [12]);
- система економічних відносин, яка виникає внаслідок руху товарних і фінансових ресурсів (А. Баскаков [12]);
- діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудований на взаємовідносинах між ними, що має місце на митній території України та за її межами (О. Гребельник, О. Романовський [13]);
- розвиток економічних відносин між країнами, що здійснюють зовнішню торгівлю, міграцію капіталів і робочої сили; формують міжнародні науково-технічні та виробничі зв'язки (М. Дідківський [14]);
- сукупність відносин суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарювання, побудованих на принципах взаємної вигоди, еквівалентного обміну і дотримання положень міжнародного права (Л. Швайка [15]);
- складова агрегована економічна категорія, яка складається з окремих елементів і класифікується за типами, формами та видами (Л. Пісьмаченко [16]);
- багатомірна цілісна система господарювання, яка включає дві основні підсистеми: зовнішньоторговельну і міжнародну виробничо-інвестиційну діяльність (Ю. Козак, Н. Логвінова та ін. [17]);
- сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою і науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок (О. Шкурупій [18]);
- важливий і потужний фактор економічного зростання і розвитку кожної країни (національний аспект зовнішньоекономічної діяльності) (О. Новіков, Т. Садрідінов [19]);

- спосіб включення економіки кожної країни до системи світового господарства, а отже, і до процесів міжнародного поділу праці та міжнародної кооперації, що особливо актуально в умовах зростаючих тенденцій до глобалізації (регіональний і глобальний аспекти зовнішньоекономічної діяльності) (О. Новіков, Т. Садрідінов [19]);

- частина їх загальної діяльності, яка визначається як сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних і оперативно-комерційних функцій підприємства відповідно до зовнішньоекономічних зв'язків держави, пов'язаних з виходом підприємства на зовнішній ринок та участю в зовнішньоекономічних операціях, напрямки, форми та методи якої узагальнюються відповідно до процесу виробництва згідно із цілями та задачами підприємства щодо його функціонування та розвитку (О. Новіков, Т. Садрідінов [19]);

- система економічних відносин, які складаються у процесі обміну ресурсами всіх видів між державами та їх економічними суб'єктами (Ю. Козак, Н. Притула, О. Єрмакова та ін. [20]);

Як вважає О. Акименко [21], зовнішньоекономічна діяльність є одним із аспектів зовнішньоекономічних зв'язків, тобто це процес налагодження економічних зв'язків між країнами. Це діяльність, яку спрямовано на співробітництво суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності різних держав задля реалізації національних інтересів через взаємовигідне співробітництво з іншими країнами в умовах інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграції.

Ряд науковців надають розширене трактування та розглядають зовнішньоекономічну діяльність як сукупність низки категорій залежно від рівнів її реалізації, серед яких можна виокремити такі [22]:

1) мегарівень (глобальний рівень); на глобальному рівні зовнішньоекономічна діяльність є комплексом міжнародних економічних відносин усіх країн світу, що формує міжнародний поділ праці та реалізується у вигляді глобалізації світових економічних відносин;

2) метарівень – рівень зовнішньоекономічних зв'язків, що виявляється в реалізації міжнародної регіональної інтеграції та діяльності регіональних інтеграційних угруповань;

3) макрорівень – сукупність зовнішньоекономічних зв'язків між країнами;

4) мезорівень – зовнішньоекономічні зв'язки між окремими галузями промисловості різних країн світу, а також зовнішньоекономічні зв'язки на рівні регіонів;

5) мікрорівень – зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання, сукупність здійснюваних ними зовнішньоекономічних операцій, єдність виробничо-господарських, організаційно-економічних і комерційних функцій підприємств під час функціонування на зовнішньому ринку.

У роботі [23] відзначено, що на рівні підприємства зовнішньоекономічна діяльність спрямована на укладання та виконання контрактів з іноземними партнерами.

Дослідник І. Кононов [24] визначив ключові ознаки зовнішньоекономічної діяльності в Україні, серед яких:

- це вид господарської діяльності;
- базується на відносинах між суб’єктами господарювання, що перебувають під юрисдикцією різних держав;
- може здійснюватися як на території України, так і за її межами, як з перетином митного кордону України, так і без такого перетину.

Таким чином, на підставі теоретичного узагальнення існуючих концептуальних підходів до визначення економічної суті зовнішньоекономічної діяльності встановлено, що вчені-економісти та фахівці-практики розуміють під цим поняттям систему, вид господарської діяльності, розвиток міжнародних економічних відносин, процес трансформації, механізм, форму міжнародної торгівлі, сукупність зовнішньоекономічних зв’язків тощо. Як правило, зовнішньоекономічна діяльність трактується як:

- система міжнародних економічних відносин;
- діяльність суб’єктів господарської діяльності України та іноземних суб’єктів господарської діяльності;
- розвиток економічних відносин між країнами;
- процес трансформації міжнародних економічних відносин;
- багатомірна цілісна система господарювання;
- один з аспектів зовнішньоекономічних зв’язків;
- можливість одержання валютної виручки від експорту;
- певна система господарської та виробничої діяльності;
- заходи та дії з реалізації зовнішньоекономічних зв’язків;
- сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних та комерційних функцій, які забезпечують обмін продукцією в матеріально-речовій формі;
- сукупність зовнішньоекономічних зв’язків між країнами;
- форма торговельно-економічної міжнародної діяльності держави;
- сфера господарської діяльності;
- механізм зовнішньоекономічних зв'язків.

## 2.2. Логістичне забезпечення організації зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Багато уваги науковці приділяють формуванню логістичних підходів до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємств. У наукових джерелах [25-34 та інші] використовується такий понятійно-категоріальний апарат:

1) міжнародний бізнес;
2) міжнародна торгівля;
3) міжнародні економічні відносини;
4) глобальна логістика;

5) глобальний логістичний менеджмент;
6) міжнародна логістика;
7) єврологістика;
8) логістика зовнішньоекономічної діяльності;
9) митна логістика;
10) експортно-імпортна логістика;
11) логістика у міжнародному бізнесі;
12) міжнародна логістична діяльність;
13) зовнішньоекономічна логістична діяльність;
14) логістика для міжнародних компаній;
15) глобальне управління ланцюгами постачань;
16) менеджмент міжнародних торгівельних операцій;
17) митне та логістичне регулювання в системі міжнародних економічних відносин тощо.

Під логістикою зовнішньоекономічної діяльності [29] розуміють:

- універсальний практичний інструментарій між дисциплінарного вивчення закономірностей в організації та протіканні економічних потоків зовнішньоекономічної діяльності у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг;

- нову наукову методологію глобального організаційно-аналітичного вдосконалення складних цілеспрямованих, у тому числі транспортно-вантажних, систем на основі реалізації системного підходу, застосування якого дозволяє в комплексі забезпечити: наскрізну, багаторівневу та багатокритеріальну оптимізацію; логістичну координацію та інтеграцію; облік в якості найважливіших критеріїв оптимальності таких показників, як якість транспортного обслуговування та надійність роботи; узгодження результатів стратегічного і тактичного управління на основі застосування теорії компромісів і використання експертних автоматизованих систем прийняття оптимальних рішень.

Митна логістика інтегрує такі важливі функції митної діяльності, як тарифно-регулююча, інформаційно-аналітична, контрольно-пропускна та фінансово-економічна. Мета логістизації митної діяльності полягає в ефективній логістичній організації всіх видів потоків, що спостерігаються у митній справі та їх прискорення [25]. Це відноситься до товарних, інформаційних та фінансових потоків, що формують у сукупності інтегрований товарно-інформаційно-фінансовий потік, який мають своїм обов’язком контролювати структури митної служби під час перетину цим інтегрованим потоком митного кордону держави [26].

Інтегрований характер митно-логістичних потоків відповідає комплексній структурі митної логістики, що включає компонентну, регіональну та функціональну структуру [27]. Компонентна структура митної логістики розкриває логістичні особливості митних режимів, які визначає Митний кодекс України. Регіональна структура характеризує регіональні митно-логістичні

системи. Функціональна структура митної логістики відображає особливості митної діяльності на різних видах транспорту.

Митна логістика є поєднанням логістичних процесів учасників зовнішньоекономічної діяльності (митних перевізників) із процесами митного контролю та оформлення товарів митними органами країн експорту, імпорту та транзиту [30].

Митна логістика розглядається і як науковий напрям, і як практична діяльність, і як функціональна область логістики, і як частину логістичного ланцюга, і як сукупність логістичних процесів учасників зовнішньоекономічної діяльності. Отже, митна логістика – це науково-практична діяльність, яка спрямована на вирішення питань регулювання митних товарно-інформаційно-фінансових потоків та сприяє захисту національних інтересів країни, пошуку балансу інтересів та забезпечення безпеки та розвитку суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності [31].

На основі узагальнення наукових публікацій з логістичної та зовнішньоекономічної діяльності, автор у роботі [35] виводить поняття «логістичне забезпечення експортної діяльності», трактуючи його як:

по-перше, універсальний практичний інструментарій комплексного вивчення закономірностей в організації й протіканні економічних потоків експорту у процесі виробництва, розподілу, обміну й споживання товарів і послуг;

по-друге, нову наукову методологію глобального організаційно-аналітичного удосконалення складних, у тому числі транспортно-вантажних систем, на основі реалізації системного підходу;

## 3. Концептуальні підходи до визначення змісту терміна «міжнародна логістика»

### 3.1. Міжнародна логістика: уточнення термінології

Аналіз літератури показує, що не існує єдиного теоретичного підходу до терміна «міжнародна логістика». На даний час у наукових джерелах зустрічається різноманіття формулювань термінів, які пов'язано з міжнародною логістикою. Серед них такі:

- функціональна сфера логістики, яку спрямовано на оптимізацію товаропотоків, які виходять за межі національних економічних систем (О. Тридід та ін. [36]);
- знання з організації й управління системою товарно – інформаційно – фінансових потоків міжнародної фірми (Я. Олійник, І. Смірнов [37]);
- наука про управління матеріальними і пов’язаними з ними документальними, фінансовими та іншими інформаційними потоками в рамках

міжнародного обміну товарами з метою ефективного використання всіх видів ресурсів (Б. Холод, О. Зборовська [38]);

- стратегічне управління міжнародним ланцюгом поставок, що розуміється як об'єднання логістичної діяльності організацій – ланок ланцюга поставок, а саме операційної, фінансової та маркетингової функцій і контролю над матеріальним потоком товарів, грошових коштів та інформації через кордони і над межами різних держав (Ж. Банзекуливахо [39]);
- інституційний базис глобальної логістики (Р. Сивак [40]);
- один із ключових чинників розвитку глобалізації світової економіки (Р. Сивак [40]);
- особлива сфера логістики, яка охоплює логістичну діяльність підприємств та організації, що виконується на міжнародному рівні (Н. Тюріна, І. Гой, І. Бабій [41]);
- наука про управління потоками (матеріальними, фінансовими, інформаційними, сервісними), що перетинають національні кордони (Н. Тюріна, І. Гой, І. Бабій [41]);
- організація та забезпечення ефективного управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками з метою мінімізації операційних витрат за досягнення основних завдань зовнішньоторговельної угоди з використанням механізмів та інструментів глобальної та національної логістичних систем (І. Стеценко [42]);
- науково-практичний напрямок (І. Ярова) [43].

На думку О. Хмелевського [44], існуючі визначення економічної категорії «міжнародна логістика» піддаються групуванню переважно за трьома напрямами, основою яких у відповідних ракурсах є: управління міжнародним ланцюгом поставок; оптимізація та управління потоками, які виходять за межі національних економічних систем; комплексне сприйняття поняття.

Міжнародна логістика має бути спрямована на оптимізацію товаропотоків, які виходять за межі національних економічних систем. Основні положення концепції міжнародної логістики включають [43]:

- використання у міжнародній логістиці системного підходу;
- відмову від використання універсального технологічного і піднімально-транспортувального устаткування та використання для проведення логістичних операцій спеціального обладнання;
- гуманізацію технологічних процесів у логістиці, створення сучасних умов праці, використання спеціально підготовленого персоналу;
- урахування логістичних витрат на всій відстані логістичного ланцюжка;
- розвиток послуг логістичного сервісу на сучасному рівні;
- забезпечення спроможності логістичних систем до адаптації в умовах невизначеності оточуючого міжнародного ринкового середовища.

Завдання логістики на світовому ринку [37] полягають у:

- забезпеченні функціонального циклу глобальної логістики через більшу тривалість, великі відстані, які потрібно перетинати, численних посередників і необхідність використання повільного океанського транспорту;
- акумуляції складних логістичних операцій на світовому ринку, як результат розмаїтості одиниць збереження і запасів у цілому, з якими доводиться мати справу, більш об’ємної документації, більшої кількості необхідних складських потужностей і щодо менш розвиненої системи логістичних послуг (зокрема транспортних і складських).

Стратегічним бізнес-завданням міжнародної логістики є забезпечення доставки потрібного продукту потрібної якості та кількості потрібному споживачу в потрібне місце на потрібний час за потрібної вартості логістичної послуги та потрібного рівня логістичного сервісу [43].

### 3.2. Авторське трактування поняття «міжнародна логістика»

У результаті дослідження встановлено, що здебільшого науковці розглядають міжнародну логістику як планування, організацію, контроль і управління рухом потоків (матеріальних, фінансових, інформаційних та ін.), які перетинають національні кордони, від точки їх виникнення до кінцевого споживача у просторі і часі.

На основі методів угруповань і класифікації умовно систематизовано підходи до трактування міжнародної логістики, які запропоновано різними науковими школами, за такими групами:

- основа глобальної логістики;
- чинники розвитку глобалізації світової економіки;
- функціональна сфера логістики;
- наука про управління;
- процес управління;
- функції управління;
- мистецтво управління потоками;
- метод управління потоками;
- стратегічне управління міжнародним ланцюгом поставок.

На підставі проведеного теоретичного аналізу визначень терміна «міжнародна логістика» згідно з різними науковими концепціями і результатів власних досліджень [45-50] уточнено зміст цього поняття як науки про управління потоками ресурсів (матеріальних, трудових, транспортних, інформаційних, фінансових тощо) при організації сукупності взаємопов’язаних, послідовно виконуваних логістичних процесів, експортно-імпортних операцій та різноманітних логістичних послуг з метою скорочення витрат на зовнішньоекономічну логістичну діяльність і збитків за рахунок оптимізації потоків та удосконалення інформаційного забезпечення їх руху; зростання якості логістичного сервісу та рівня обслуговування споживачів, рентабельності від

реалізації продукції та рівня конкурентоспроможності підприємств на світових ринках збуту.

## 4. Висновки

Отже, у даній статті запропоновано авторський підхід до визначення змісту терміна «міжнародна логістика», новизна якого полягає у тому, що це визначення базується на комплексному підході і відображає безперервний процес управління логістичними потоками при послідовному здійсненні всього переліку процесів міжнародної логістичної діяльності у системі зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Це, у свою чергу, дозволить скоротити витрати на зовнішньоекономічну логістичну діяльність і збитки за рахунок оптимізації потоків та удосконалення інформаційного забезпечення їх руху; зростання якості логістичного сервісу та рівня обслуговування споживачів, рентабельності від реалізації продукції та рівня конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках збуту.

Слід зазначити, що на даний час організація міжнародної логістичної діяльності в Україні гальмується через множину бар'єрів. До них можна віднести такі:

- порушення ланцюгів постачання продовольства;
- зниження обсягів експортних поставок продукції унаслідок блокування морських портів;
- неналежне виконання умов і термінів зовнішньоекономічних контрактів;
- збільшення трансакційних витрат і на логістику;
- дефіцит палива через знищення паливних складів і складну транспортну логістику;
- обмежений обсяг прямих інвестицій у формування й функціонування відповідної логістичної інфраструктури (термінали, складські комплекси, розподільчі центри);
- державна монополія на транспортні артерії;
- відсутність механізму розведення логістичних маршрутів за категоріями в умовах війни тощо.

Для усунення вищеперелічених бар'єрів необхідно обґрунтувати науково-методичні положення і розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення організації зовнішньоекономічної логістичної діяльності підприємств у контексті відновлення національної економіки в рамках виконання «Плану Маршала для України». Крім цього, доцільно розробити експортну стратегію та механізми їх реалізації підприємствами та різними категоріями стейкхолдерів – учасниками зовнішньоекономічної діяльності.

У подальших наукових дослідженнях планується уточнити економічну суть і зміст визначень «стратегічне управління зовнішньоекономічною логістичною діяльністю підприємств» і «експортний потенціал».

**References:**


1) Пашко, П. В., & Бережнюк, І. Г. (2013). *Митна політика та митна безпека України*: монографія. Хмельницький: ПП Мельник А.А.
2) Єрмакова, О. А. (2014). *Зовнішньоекономічна діяльність регіону: інституційні важелі вдосконалення*: монографія. Одеса: Інтерпрінт.
3) Бережнюк, І. Г. та ін. (2017). *Інститут митної вартості імпортних товарів в Україні: актуальні питання та вектори розвитку*: кол. монографія. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М.
4) Ганін, В. І., & Борох, С. В. (2018). Стратегічні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. *Економічний аналіз*, 28(3), 162-169.
5) Денисенко, С. І. (2019). *Міжнародно-правові стандарти спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі*: монографія. Суми: Сумський держ. ун-т.
6) Павлов, О. І., Самофатова, В. А., Кулаковська, Т. А. та ін. (2019). *Зовнішньоекономічна діяльність України в системі глобальних конкурентних відносин: агропродовольчий вимір*: монографія. Одеса: Астропринт.
7) Шталь, Т. В. та ін. (2015). *Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини*. Харків: Форт.
8) Остапенко, Т. Г. (2016). Нанорівень розвитку менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Управління розвитком*, 3(185), 48-54.
9) Волкова, І. А., Реслер, М. В., & Калініна, О. Ю. (2011). *Облік зовнішньоекономічної діяльності*. Київ: Центр учбової літератури.
10) Федорець, Л. М. (2010). Управління зовнішньоекономічною діяльністю аграрних підприємств на регіональному рівні (на прикладі Черкаської області): автореф. дис… канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка сільського господарства та АПК)». Херсон: Херсонський держ. аграрно-економічний ун-т.
11) Орловська, Ю. В., Дугінець, Г. В. та ін. (2010). *Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства*. Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС.
12) Баскаков, А. П. (2006). Формирование организационно-экономического механизма управления внешнеэкономической деятельностью промышленных предприятий: дис. канд. экон. наук : 08.00.05. Саратов.
13) Гребельник, О. П., & Романовський, О. О. (2003). *Основи зовнішньоекономічної діяльності*. Київ: Деміур.
14) Дідківський, М. І. (2006). *Зовнішньоекономічна діяльність підприємства*. Київ: Знання.
15) Швайка, Л. А. (2006). *Державне регулювання економіки*. Київ: Знання.
16) Пісьмаченко, Л. М. (2008). *Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль*. Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, Лтд”.

17) Козак, Ю. Г., Логвінова, Н. С. та ін. (2012). *Зовнішньоекономічна діяльність підприємств*. 4-тє вид., перероб. та доп. Київ: Освіта України.
18) Шкурупій, О. В. (2012). Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Київ: Центр учбової літератури.
19) Новіков, О. Є., & Садрідінов, Т. Ш. (2014). Систематизація наукових поглядів щодо визначення сутності терміна «зовнішньоекономічна діяльність». Вісник Хмельницького національного університету, 2(2), 183-186.
20) Козак, Ю. Г., Притула, Н. В., Єрмакова, О. А. та ін. (2016). Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон: монографія. Київ: Центр учбової літератури.
21) Акименко, О. Ю. (2019). Теоретична концептуалізація зовнішньоекономічної діяльності як вагомого фактору економічної стабілізації держави. Причорноморські економічні студії, 38-1, 37-42.
22) Рибакова, Т. О. (2017). Зовнішньоекономічна діяльність як об'єкт фінансового регулювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 14(2), 94-98.
23) Тарасюк, Г. М., & Горшкова, Л. О. (2018). Підходи до вирішення проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. Глобальні та національні проблеми економіки, 21, 412-415.
24) Кононов, І. І. (2020). Сутність зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта облікового моделювання. Бізнес Інформ, 5, 79-86. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-79-86.
25) Смирнов, І. Г. (2007). Митна логістика: компонентна структура. Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2, 160-168.
26) Смирнов, І. Г., & Хільчевська, І. Г. (2009). Логістика у зовнішньоекономічній діяльності. В: Дахно, І. (ред.). Регулювання зовнішньоекономічної діяльності (С. 65-150). Київ: ЦУЛ.
27) Смирнов, І. Г. (2011). Митна логістика: картографічний аспект. Часопис картографії: зб. наук. пр. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 1, 168-187.
28) Зайцева, К. В. (2012). Митна логістика як передумова інтеграції України у світову транспортну логістичну систему. Вісник економіки транспорту і промисловості, 38, 10-12.
29) Домаскіна, М. А., & Кузьміна, Д. В. (2015). Формування та управління потоками зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. Інвестиції: практика та досвід, 18, 69-72.
30) Остапенко, А. С., & Повод, Т. М. (2020). Управління ефективністю та митними ризиками в логістичних процесах зовнішньоекономічної діяльності. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 1(24), 221-228. https://doi.org/10.32782/easterneurope.24-33.
31) Яременко, О. Ф. (2021). Митна логістика: поняття, функції, особливості. Вісник Хмельницького національного університету, 1(6), 32-36. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-5.

32) Крисоватий, А. І. (2020). Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні: монографія. Тернопіль: Університетська думка.
33) Васильківський, Д. М. (2020). Митне та логістичне регулювання в системі міжнародних економічних відносин: монографія. Хмельницький: ХНУ, 2020.
34) Акименко, О. Ю. (2021). Регулювання зовнішньоекономічної діяльності промислового виробництва: теорія, методологія, практика: монографія. Чернігів : Національний університет «Чернігівська політехніка», 2021.
35) Залізнюк, В. П. (2016). Транспортно-логістичне забезпечення експортної діяльності підприємства. Менеджер, 2(71), 100-111.
36) Тридід, О. М. (2008). Логістика. Київ: Знання.
37) Олійник, Я. Б., & Смирнов, І. Г. (2011). *Міжнародна логістика*. Київ: Обрії.
38) Холод, Б., & Зборовська, О. (2014). Глобалізація як фактор впливу на процеси логістичного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Європейський вектор економічного розвитку*, 2(17), 261-270.
39) Банзекуливахо, Ж. М. (2014). *Международная логистика*. Полоцк: Б.и.
40) Сивак, Р. Б. (2015). Глобальна логістика у забезпеченні сталого розвитку світового господарства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент*, 13, 26-29.
41) Тюріна, Н. М., Гой, І. В., Бабій, І. В. (2015). *Логістика*. Київ: Центр учбової літератури.
42) Стеценко, І. (2016). До питання сутності сучасної міжнародної логістики. *Ринок цінних паперів України*, 7-8, 53-57.
43) Ярова, І. Є. (2020). *Міжнародні логістичні послуги*: конспект лекцій. Суми: Сумський держ. ун-т.
44) Хмелевський, О. В. (2019). Міжнародна логістика у ключових трендах її розвитку. *Інфраструктура ринку*, 38, 61-67. https://doi.org/10.32843/ infrastruct38-10.
45) Ляшенко, В. І., Осадча, Н. В., Трушкіна, Н. В. (2020). Інституційні умови підвищення ефективності використання транзитного потенціалу Придніпровського економічного району. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 34, 137-146. https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-23.
46) Осадча, Н. В., & Трушкіна, Н. В. (2021). Генезис понять «транзитний потенціал регіону» і «митний режим транзиту» у міжнародній логістиці. *Інфраструктура ринку*, 52, 9-19. https://doi.org/10.32843/infrastruct52-2.
47) Трушкіна, Н. В., & Сербіна, Т. В. (2022). Сутність поняття «міжнародна логістика». *Theoretical and science bases of actual tasks*: Proceedings of the XIV International Scientific and Practical Conference (Portugal, Lisbon, April 12-15, 2022) (pp. 137-142). Lisbon: International Science Group
48) Трушкіна, Н. (2022). Логістична система: до питання термінології. *Věda a perspektivy*, *3*(10), 84-96. https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-3(10)-84-96.
49) Цвірко, О. О., & Трушкіна, Н. В. (2022). Логістична інфраструктура: сутність і роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки. *Moderní aspekty*

*vědy*: XIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie (str. 258-279). Česká republika, Jesenice: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
50) Трушкіна, Н. В., & Сербіна, Т. В. (2022). Міжнародна логістична діяльність у структурі зовнішньої торгівлі України: бар’єри, загрози та виклики. *Moderní aspekty vědy*: XX. Díl mezinárodní kolektivní monografie (str. 611-623). Česká republika, Jesenice: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022.